

Слатвінська М.О., д.е.н., доцент, професор кафедри фінансів
Одеський національний економічний університет

ДЕТІНІЗАЦІЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ЯК ОСНОВА ФІСКАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Тінізація економічних відносин є однією з найбільш істотних перешкод на шляху забезпечення стійкого економічного розвитку, підвищення добробуту населення та зміцнення національної безпеки держави. Найважливішими чинниками фіскальної безпеки держави є фінансова стабільність, забезпечення сталих надходжень до бюджету, ефективна протидія тіньовій економіці та надійний захист митних кордонів. Слід зазначити, що тінізація фінансово-економічних відносин виступає чинником, який спотворює механізми дії законів та інструментів ринку. Це призводить до: неефективності методів та механізмів регулювання економіки, зниження ефективності функціонування фіскальної системи та її структурно-функціональних компонент і в цілому стримує соціально-економічний розвиток країни. Втім зарубіжний досвід у цій сфері свідчить, що тінізація фінансово-економічних відносин притаманна у тій чи іншій мірі багатьом країнам світу і Україна не є виключенням. Наприклад, рівень «тонізації» у межах 20-25% притаманний Польщі, Латвії, Естонії, Угорщині [1]. Отже, повною мірою усунути це явище не вбачається можливим, однак знизити рівень тінізації цілком реально.

Серед причин, які призвели до значного поширення тіньових відносин в економіці України Бригінець О. [2], називає: значне завищення ставок податків та досить складний і запутаний механізм їхнього адміністрування, а також недостатню дієвість антикорупційних комітетів і механізмів антикорупційного законодавства; безсистемність структурних перетворень. Слід визнати, що тіньова економіка залишається проблемою сьогодення, у тому числі, через ухилення від податків, а саме: приховування отриманих доходів та реальної кількості найманих працівників, зарплата «у конвертах» (приховування реальних розмірів виплаченої зарплати). Втім, варто було б акцентувати увагу не лише на податковій складовій

та корупції, а й окреслити низку інших чинників як економічного характеру, так і політичного, морально-етичного, матеріально-технічного, інформаційного, законодавчо-нормативного.

У своєму дослідженні Баранов С. [3, С.58-59] акцентує увагу на необхідності виокремлення трьох основних блоків пропозицій щодо заходів з детінізації економіки (деталізуючи кожен з них), а саме: податкова політика; боротьба з корупцією; реформування регулювання банків. Загалом позитивно оцінюючи такий підхід, вважаємо за доцільне виокремити ще й низку заходів у сфері бюджетної політики, боргової політики, митної політики та соціальної політики. Такий підхід дозволить комплексно і системно провадити заходи щодо детінізації фінансово-економічних відносин. Крім того, сучасні реалії свідчать про необхідність підвищеної уваги до проблематики бюджетної політики. З цього приводу Варналій З. зазначає, що «особливе місце у тінізації вітчизняної економіки належить бюджетній сфері» [4]. Це доводять і матеріали перевірок, які проводяться органами державного фінансового контролю та фіксують випадки порушень чинного законодавства у здійсненні фінансових операцій та виявляються у незаконному отриманні бюджетних коштів й кредитів під державні гарантії, марнотратстві та безгосподарності у витрачанні державних коштів і майна. Так, у 2018 р. порушення бюджетного законодавства, у тому числі, нецільове використання коштів та неефективне управління ними було виявлено на суму біля 10,2 млрд. грн. [5].

Така ж ситуація притаманна борговій та митній політикам. Наприклад, у митній сфері у 2019 р. обсяг контрабандної продукції, яка була ввезена в Україну склав 13 млрд. дол. [6]. Варто додати, що обсяг тіньових фінансових операцій в Україні сягає майже 23,8% національного ВВП, а саме 846 млрд. грн. [7].

Причинами цього є наявність комплексних проблем як у адмініструванні податків і зборів, митних платежів так і проблем щодо взаємодії з правоохоронними органами.

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що в умовах загострення глобалізаційних викликів актуалізується необхідність розробки

заходів щодо детінізації фінансово-економічних відносин. Вони мають носити комплексний, системний характер і охоплювати організаційний, ресурсний, матеріально-технічний та інформаційний аспекти.

Література

1. Тіньова економіка: оцінити обсяги – неможливо, скоротити – реально. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2879075-tinova-ekonomika-ociniti-obsagi-nemozливо-skorotiti-realno.html>

2. Бригінець О.О. Детінізація економіки як основа фінансової безпеки держави. Фінансове право . 2014. № 3. С. 62-65.

3. Баранов С.О. Шляхи детінізації економічних процесів. Аспекти публічного управління. 2015. № 7-8 (21-22). С. 58-59.

4. Варналій З. С., Савич І. Сучасний стан та чинники тінізації бюджетних відносин в Україні. ВКНУ ім. Тараса Шевченка. Економіка. 2014. Вип. 11. С. 6-12.

5. Звіт Рахункової палати за 2018 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Reports/2018/ZVIT_RP_2018.pdf

6. Аналіз обсягів контрабанди в Україні: масштаби, прямі та непрямі втрати бюджету і економіки. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-outlook.com.ua/ru/2019/07/06/smuggling-schemes/>

7. Тіньова економіка: оцінити обсяги-неможливо, скоротити – реально. Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/2879075-tinova-ekonomika-ociniti-obsagi-nemozливо-skorotiti-realno.html>

УДК 336.7(477)

Сорока М.А., студентка, Черниш О.В., ст. викладач
Київський національний університет технологій та дизайну

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УКРАЇНІ

Кредитні організації зазнають певних труднощів при реалізації контрольних процедур, спрямованих на зниження ризику легалізації доходів,